

بررسی میزان تاثیر وابستگی متقابل و جهانی شدن بر حکمرانی خوب و سیاست خارجی دولت‌ها

نوع مقاله: پژوهشی

علی بخششی^۱

محمد یوسفی جویباری^۲

جلیل نائیبان^۳

پرویز احدی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۸/۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۹/۲۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی میزان تاثیر وابستگی متقابل و جهانی شدن بر حکمرانی خوب و سیاست خارجی دولت‌ها بود. با توجه به موضوع تحقیق، هدف‌های تحقیق مطالعه تاثیرات جهانی شدن و پیامدهای آن بر سیاست خارجی دولت‌ها و مطالعه رابطه بین دولت خوب و حکمرانی خوب بود و روشی که در این تحقیق استفاده شده است، توصیفی، تحلیلی می باشد و به لحاظ نوع پژوهش، تحقیق نظری است. حکمرانی خوب با شاخصه‌های هشتگانه‌اش در تنظیم روابط دولت، بخش خصوصی و نهادهای مدنی به گونه‌ای عمل می‌کند که هریک از آنها به اهداف تعیین شده دست یابند و بازدهی و عملکرد دولت را بالا ببرند. الگوی حکمرانی خوب با فعال کردن همه بخش‌ها و در صورت فراهم بودن شرایط می‌تواند با استفاده از توان بخش خصوصی و مدنی کشور به توسعه پایدار انسانی دست یابد. حکمرانی خوب با افزایش آزادیهای سیاسی، آزادی مطبوعات و انتشار آزاد اطلاعات به عنوان حقوق ناظر بر اظهارنظر و پاسخگویی در بلندمدت می‌توان انتظار داشت

۱ دانشجوی دکتری روابط بین الملل، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، ایران، تبریز.

azarbayjan1969@gmail.com

۲ دانشیار گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، ایران، تبریز. (نویسنده مسئول)

yousefijouybari@iaut.ac.ir

۳ دانشیار و عضو هیئت علمی، گروه تاریخ دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، ایران

jnayebian@gmail.com

۴ استادیار، گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب، بناب، ایران و استاد مدعو دانشگاه آزاد اسلامی واحد

parvizand@gmail.com

تبریز.

شهروندان این قدرت را داشته باشند که اعمال دولتها را تحت نظارت و کنترل داشته باشند و همین باعث می شود حکومت ها نسبت به تأمین نیازهای مردم پاسخگوتر باشند و سیاست هایی را انتخاب کنند که منجر به ارتقای سرمایه انسانی، سرمایه گذاری در مخارج عمومی جامعه، تخصیص بهینه منابع و در نهایت بهبود رشد اقتصادی شود. با افزایش ثبات سیاسی در بلندمدت ریسک و نااطمینانی در فضای اقتصادی کشور کاهش یافته و به تبع آن سرمایه گذاری های داخلی و خارجی و رشد اقتصادی افزایش می یابد. درواقع شاخص حاکمیت قانون بیانگر آن است که در جامعه ای که شهروندان و حاکمان آن مطیع قانون بوده و به آن احترام می گذارند، قراردادهای دولتی به درستی اجرا می شوند، حقوق مالکیت محترم شمرده می شود، عملکرد دستگاه قضایی قابل پیش بینی و شکایت علیه دولت موفقیت آمیز می شود و این عامل ها باعث تخصیص کارآمد منابع خصوصی و عمومی به فعالیتهای مولد شده و باعث تسریع در رشد اقتصادی می شوند. به طور کلی، توسعه پایدار به معنای توسعه ای است که به طور همزمان در بعدهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی پایدار است و باعث حفظ منابع طبیعی و افزایش کیفیت زندگی جامعه خواهد شد.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، توسعه پایدار، حکمرانی خوب، وابستگی متقابل، سیاست خارجی دولت ها.

طبقه بندی JEL : K00,G38,O24

مقدمه

حکمرانی خوب شامل ساز و کارها، فرآیندها و نهادهایی است که به واسطه آن ها به شهروندان، گروه ها و نهادهای مدنی منافع خود را دنبال حقوق قانونی خود را اجرا می کنند و تعهداتشان را برآورده می سازند و تفاوتشان را تعدیل می کنند (یگانگی و الوانی ۱۳۹۵). با توجه با حیطه مدیریت دولتی حداقل سه جهت گیری می توان مشخص کرد اول اینکه مدیریت دولتی را بخشی از فرایند دولت دانست که به تدوین و اجرای خط مشی عمومی می پردازد و آن را وابسته به علم سیاست محسوب کرد که به اصطلاحاتی نظیر عدالت، آزادی، انصاف، پاسخگوی و غیره اشاره می کند (باقرزاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۹۱). توسعه روابط بین الملل، به عنوان یکی از ابزارهای مؤثر در حکمرانی خوب، می تواند برای برقراری ارتباطات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بین کشورها نقش مهمی را ایفا کند و با ایجاد فضایی برای بحث، تبادل نظر و همکاری، روابط بین الملل، به کشورها این موقعیت را می دهد تا با یکدیگر همکاری کنند و راه حل های مشترکی برای مسائل بین المللی ارائه کنند. به طوری که توسعه روابط بین الملل به کشورها این توانایی را می دهد که با آگاهی از تجربیات دیگر کشورها، سیاست های خود را اصلاح کرده و شرایط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و جهانی را تسهیل سازند. با توجه به این نکات، می توان گفت که توسعه روابط بین المللی به عنوان یکی از اصول حکمرانی خوب جهانی اهمیت فراوانی دارد. این اصل باید با همکاری و تعامل مؤثر کشورها، به منظور رسیدن به صلح، امنیت، توسعه پایدار و بهبود شرایط اجتماعی و اقتصادی جهانی، پیش برده شود و این همکاری و تعامل می تواند در قالب تشکیل کارگروه های بین المللی، ایجاد فضاهای بحث و تبادل نظر، توسعه روابط تجاری و اقتصادی، توسعه روابط فرهنگی و هنری و ایجاد توافق نامه های بین المللی صورت گیرد؛ بدین ترتیب تحقیق حاضر با هدف میزان تاثیر وابستگی متقابل و جهانی شدن بر حکمرانی خوب و سیاست خارجی دولت ها مدنظر قرار گرفته است.

۱. سوالات تحقیق

با توجه به اینکه موضوع تحقیق حاضر جدید است و تاکنون در قالب پژوهشی مشخص مورد مطالعه قرار نگرفته است، سوالات زیر مطرح می شود:

۱. وابستگی متقابل و جهانی شدن چه تأثیری بر حکمرانی خوب و سیاست خارجی دولت ها دارد؟
۲. توسعه پایدار چگونه می تواند بر حکمرانی خوب یک دولت اثرگذار باشد؟

۲. روش تحقیق

روش پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی و شامل بررسی تئوری‌ها، مکاتب، بررسی و تحلیل اثرات توسعه روابط بین الملل بر حکمرانی خوب می‌باشد. در این پژوهش، از نوع کاربردی برای کشف روابط بین متغیرها و پدیده‌ها و همچنین گره‌گشایی از مسائل و تنگناهای توسعه روابط بین الملل و مسائلی همچون وابستگی متقابل، توسعه پایدار و جهانی شدن استفاده شده است.

۳. مبانی نظری و پیشینه پژوهشات داخلی و خارجی

۳-۱. نظریه‌هایی حکمرانی خوب

با پایان جنگ سرد و ساختار دو قطبی نظام بین الملل در آغاز دهه ۱۹۹۰، کارشناسان اقتصاد سیاسی بین الملل به دنبال اجرای سیاست‌های الگوی اقتصاد آزاد برای کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته بودند. حاصل این نگاه، اجرای الگوی تعدیل ساختاری بود که در برخی کشورها موفقیت‌هایی را در پی داشت، ولی به مرور زمان در سایر نقاط جهان، پیامدهای ویرانگر و بحران‌های ساختاری اقتصادی و سیاسی را به همراه آورد و نهادهایی چون بانک جهانی و صندوق بین المللی پول را به فکر چاره جویی انداخت. پس از بررسی‌های گسترده پیرامون علل نا کار آمدی این الگو، کارشناسان در یافته‌اند که مشکل عملیاتی این برنامه، وجود دولت‌های فاسد و غیر دموکراتیکی بوده که اصولاً برای پیشرفت و توسعه‌ی کشورها به اندازه‌ی کافی دل‌نگران نیستند، و از این رو آن‌ها اعلام داشتند تا زمانی که حکومت‌ها و حکمرانان در جوامع در حال توسعه و توسعه نیافته به دنبال اصلاح رفتارهای حکمرانی نباشند، هر گونه طرحی به منظور توسعه، با شکست مواجه خواهد شد. شاخص‌های کلیدی برای اداره کشور بر مبنای حکمرانی خوب در برگیرنده شفافیت و پاسخگویی، حاکمیت قانون، ثبات سیاسی و نفی خشونت، مبارزه با فساد، کار آمدی خدمات دولت و کیفیت مناسب مقررات می‌باشد (صبوری، ۱۳۹۱: ۲۱).

۳-۱-۱- پنج اصل حکمرانی خوب

تعریف اصول حکمرانی خوب دشوار و بحث بر انگیز است. برنامه توسعه سازمان ملل متحد (حکمرانی و توسعه انسانی پایدار، ۱۹۹۷) مجموعه‌ای از اصول را بیان می‌کند که با تغییرات جزئی، در بسیاری از ادبیات ظاهر می‌شود.

۱- مشروعیت و حق اظهار نظر ۲- جهت گیری ۳- کارآمدی ۴- مسئولیت پذیری ۵- عدالت.

از پنج اصل بالا، "مشروعیت و حق اظهار نظر" و "عدالت" قوی‌ترین مطالباتی هستند که بر اساس بیش از نیم قرن دستاوردهای سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر به صورت جهانی به رسمیت شناخته شده است.

۲-۱-۳- کلید صلح: چارچوبی برای حکمرانی خوب

• نیاز به ثبات سیاسی:

ثبات به معنی سک فر آیند دموکراتیک و عدم تمرکز است که خود نیازمند توسعه‌ایم فرهنگ دموکراتیک، نهادها، حل صلح آمیز اختلافات، بیان منافع و به اشتراک گذاشتن قدرت است. بر این اساس، باید حقوق و ارزش‌های جهان شمول توسط سیاست‌ها و شخصیت‌های یک دولت منتخب دموکراتیک تضمین شود. همچنین، پشتیبانی برای توسعه‌ی دموکراتیک بسیاری از سازمان‌ها و نهاد‌های مختلف مورد نیاز است.

• اهمیت عدالت کارآمد و حاکمیت قانون:

تعریف روشن و تضمین حقوق فردی و جمعی و ایجاد نهادهای مستقل کارآمد برای حمایت از حاکمیت قانون اساسی در روند صلح، اصل بنیادینی است. این حقوق در چارچوبی تعریف می‌شود که در آن تمام فعالیت‌های استقرار صلح در آن اتفاق بیفتد. آن‌ها از افراد و گروه‌هایی که نیازمند جبران خسارت هستند محافظت می‌کنند نهادهای قوی، به ویژه قوه‌ی قضاییه، برای اطمینان از رفتار برابر و احقاق حقوق همه‌ی شهروندان مورد نیاز است. این مقررات باید تشویق شود و در یک محیط سیاسی باز و اهل مدارا محافظت گردد و اطمینان حاصل شود که آن‌ها را با ملاحظات قومیتی، نژادی یا مذهبی تحت سلطه قرار ندهند.

• تقاضا برای توسعه عادلانه و پایدار:

یک قرار داداجتماعی قوی بین دولت و شهروندان برای توسعه راهبردها و به شکل فراگیر و عادلانه ضروری است. در صورت عدم وجود چنین قرار دادی، حکومت‌ها به احتمال زیاد به فرمانروایی در راستای منافع نخبگان خاص (اقتصادی، قومی، مذهبی یا اجتماعی) تبدیل می‌شوند.

حکمرانی خوب براساس حاکمیت قانون نیازمند تفکیک قدرت است؛

از جمله تفکیک خدمات نظامی و امنیتی از قدرت اجرایی دولت، و تفکیک امور اجرایی از قانونگذاری و قضایی. این موضوع چنانچه از اصلاحات در اصول و شیوه‌های شفافیت، پاسخ‌گویی، کارآیی و

مشارکت حمایت گردد، تحقق می یابد. هرچند این اصلاحات زمان بر و تدریجی است (ساواج^۱، ۲۰۰۳: ۱۲).

• حکمرانی خوب و جامعه مدنی:

حکمرانی باید حداقل سطح دموکراسی را برای خوب بودن داشته باشد. در نظام‌های دموکراتیک، نهادها و مناسبت‌های گوناگون موجود در درون و میان دموکراسی‌ها، نظارت‌ها و موازنه‌ها و فشارهای متقاطع ایجاد می‌کند که جلوی ستیزه جویی را در میان آن‌ها می‌گیرد. حکمرانی خوب هشت شاخص اصلی دارد. اینها شامل: مشارکتی بودن، اجماع محور بودن، پاسخ گو بودن، شفافیت، مسئولیت پذیری، کار آمدی و اثرگذاری، عادلانه و فراگیر بودن و حاکمیت قانون است. این‌ها تضمین می‌کند که فساد به حداقل برسد، نظر اقلیت لحاظ شود و صدای آسیب پذیر ترین توده‌ها در گوش تصمیم گیرندگان برسد. چنین حکمرانی در قبال نیازهای امروز و فردای جامعه پاسخ گو مسئول است. در نتیجه، حکمرانی خوب به وجود نظارت و توازن (پاسخگویی افقی) مشارکت و انتخابات (پاسخگویی عمودی) و احترام به حقوق بنیادین بشر (که شامل حقوق سیاسی نیز می‌شود) نیاز دارد. میزان و نحوه برآورد ساختن این معیارها برای خوب بودن یک سیستم حکومتی، مساله مهمی است (تانگ^۲، ۲۰۱۳: ۲۸).

۳-۱-۳- حکمرانی خوب و دولت

حکمرانی خوب مساوی دولت خوب نیست، چرا که همه نهادهای حکومتی در کشورها، در دولت و قوه مجریه متمرکز نشده است، بلکه سایر نهادهایی وجود دارند که خارج از قوه مجریه و دولت در جامعه ایفای نقش می‌کنند. بنابراین وجود دولت خوب اگر چه شرط لازم حکمرانی خوب است ولی به هیچ وجه شرط کافی نیست. حکمرانی خوب نتیجه تعامل کارکرد همه قوای کشور است. (بهرام جلیل خانی، وبلاگ مدیریت تحول). به طور کلی، برای اداره امور عمومی دو پارادایم وجود دارد: در پارادایم نخست که حکومت نام دارد، مسئولیت تمام حکومت بر عهده حکومت است و موظف است که تمام خدمات را برای مصرف جامعه مدنی و با شهروندان فراهم کند. در پارادایم دوم که حکمرانی نام دارد، مسئولیت اداره عمومی میان سه نهاد حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی تقسیم شده است که هر سه مورد از لوازم توسعه انسانی به شمار می‌روند. ضمن آنکه هر سه بخش یاد شده در تعامل با یکدیگر قرار دارند به گونه ای که ضعف و قدرت بیش از حد یکی از آنها تعادل اجتماعی را بر هم خواهد زد. لذا ایجاد ارتباط و تعادل لازم و تفکیک وظایف هر یک از این سه

^۱Savage

^۲Thang

بخش امکان بهتر زیستن را در یک جامعه مطلوب فراهم خواهد کرد (ایمانی جاجرمی و دیگران، ۱۳۸۱: ۹).

۴-۱-۳- ارکان اصلی حکمرانی خوب

اگر چه ارائه و معرفی الگویی واحد برای حکمرانی خوب دشوار است، اما رکن اصلی برای آن می توان برشمرد که عبارتند از:

- بخش عمومی و دولت که وظیفه هدایت و راهبری و برقراری حاکمیت قانون را به عهده دارد.
  - بخش های خصوصی که عهده دار ایجاد اشتغال، درآمد، تولید، تجارت و وظیفه کسب و کار را بر دوش دارند - جامعه مدنی که فراهم کننده فرصت ابراز وجود مردم و شهروندان است.
  - سازمان های محلی که وظیفه بسیج، سازماندهی و اعمال فرهنگ های بومی را بر عهده دارند.
- بدیهی است تعامل خوب و روان بین ارکان فوق، زمینه را برای تحقق حکمرانی خوب در ابعاد مختلف فراهم می آورد. (جلیل خانی، پیشین).

۴ پیشینه پژوهش

کتاب: درآمدی بر حکمرانی خوب، نویسنده: مهدی مقدری، انتشارات جنگل، چاپ اول، ۱۳۹۵ در رابطه سیاست و جهانی شدن آنچه می تواند نقش پررنگ و برجسته باشد در واقع، همان از دست رفتن استیلای بلند مدت دولت ملی در جهان امروزی است. دولت در عصر جهانی شدن، دیگر نقطه گذار اجباری میان بخش خصوصی و عمومی نیست حضور دائمی دولت، به مرور که مرزهای بازیگران عمومی و خصوصی تغییر می کند و کنشگران خصوصی در نقش مدیران منافع عمومی ظاهر می شوند، زیر سوال می روند. در عصر جهانی شدن با توجه به قرائت لیبرالی از آن دولت ملت ها چیزی جز تماشاگر این فرآیند نیستند و نیرو محرکه جهانی شدن همان بازارها می باشند در واقع نگارنده کتاب معتقد است که با توجه به تغییر و تحولات پس از عصر جهانی شدن در حوزه های مختلف دولت ها چه در عرصه روابط دیپلماتیک خود و سیاست خارجیو نیز در چارچوب اقدامات خود در حوزه سیاست داخلی تحت نظارت شهروندان خود قرار دارد و شهروندان توقع شفافیت بیشتری از حاکمان دارند و این مطالبات اصلی دموکراسی می باشد. در کنار این شفاف سازی اقدامات صورت گرفته از سوی دولت ها باعث شده تا از سه زاویه سیاست، اقتصاد و فرهنگ، دولت ها مورد ارزیابی جامعه جهانی قرار بگیرند و میزان وابستگی آنها با سایر مناطق مشخص شود.

کتاب: حکمرانی خوب و تحول در نظام بین الملل، نویسنده: ضیال الدین صبور، انتشارات: روناس،

۱۳۹۱

نگارنده کتاب بدنبال مطرح کردن این سوال مهم هستند که الگوی حکمرانی خوب به عنوان ایده جدیدی که جایگزین مفهوم حکومت شده، چه تاثیری در تحول نظام بین الملل دارد و چگونه نظام بین الملل مطلوب از رهگذر دستیابی به این سطح از حکومت سامان و تحقق می یابد. مولف معتقد است حکومت و حکمرانی خوب سبب ارتقای نقش دولت ها و جامعه مدنی در ساماندهی سیاست ها و همسوئی در اجرای سیاست ها و یکپارچگی نظم بین المللی خواهد شد. حکمرانی خوب می تواند پیش زمینه ای برای پیشرفت در ابعاد دولت، جامعه مدنی و نظام بین الملل شود. در واقع این کتاب بدنبال قواعدی است که بدون آنها، سازمانها، دولتها، یا همان بازیگران نمی توانند آنطور که باید و شاید، حکمرانی خوب را رقم بزنند. نویسنده کتاب معتقد است اگر قواعد بازی یعنی نهادها، طوری طراحی شوند که ارتباط بهینه میان این بازیگران را ممکن سازند و عملاً حکمرانی خوب ممکن نمی شود. در واقع نویسنده با تاکید بر نظام بین الملل پس از عصر جهانی شدن و اهمیت یافتن بازیگران مختلف در عرصه نظام بین الملل و هم در سیاست داخلی دولت ها بدنبال ایجاد یک الگوی ارتباط محور میان آنها باشد.

مقاله: بررسی نقش حکمرانی خوب در کارآمدی دولت ها، نویسنده گان: حبیب ابراهیم پور، فهیمه الیک، (کنفرانس بین المللی نخبگان مدیریت، خرداد ماه ۱۳۹۵).

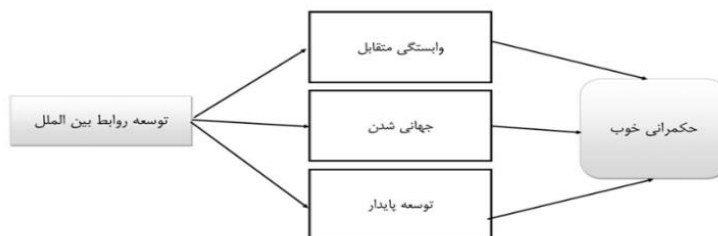
یکی از نظریات متاخر در باب توسعه، توجه به اهمیت توسعه و پذیرش نظریه حکمرانی خوب به عنوان یک مدل ایده آل برای توسعه پایدار است. با توجه به اینکه حکمرانی خوب، مدیریت شفاف و پاسخگو در یک کشور با هدف تضمین توسعه اقتصادی و اجتماعی و سیاسی عادلانه و پایدار است و همچنین حکمرانی خوب نتیجه تعامل و کار کرد قوای یک کشور در عرصه نظام بین الملل و سیاست داخلی خود است دولت ها را بر آن داشته تا بر تکیه بر این مفهوم و ارائه شاخص های آن در حیطه کشور خود بتوانند جایگاه مستحکم برای خود در میان شهروندان و افکار عمومی بیابند. یکی از دلایل پرداختن به حکمرانی خوب نقش آن بر کارآمدی دولتهاست. نگارندگان مقاله به دنبال این هستند که با اتکا به ویژگیهای که حکمرانی خوب دارد روابط دولت، بخش خصوصی و نهاد های مدنی را به گونه ای تنظیم کنند تا ضمن کارائی و اثر بخشی بالا و همکاری تعاملی و استفاده از توان و ظرفیت های موجود بخش دولتی رشد و توسعه اجتماعی، سیاسی، و اقتصادی تاثیر ایده آل بگذارند. هر قدر دولت ها در چار چوب اقدامات خود چه در عرصه سیاست خارجی و چه در عرصه سیاست داخلی پاسخگو تر و کارآمد تر باشند ثبات سیاسی بیشتر، حاکمیت قانون گسترده تر و فساد محدود تر شده و حکمرانی خوب برقرار می شود.

مقاله: از بررسی حکمرانی خوب تا الگوی حکمرانی پایدار نویسندگان: محمد رحیم عیوضی، نازنین مرزبان، معصومه صالحی، فصل نامه راهبرد، سال بیست و ششم، شماره ۸۵، زمستان ۱۳۹۶).

نویسندگان مقاله فوق معتقد هستند اگر جهانی شدن و تعاریفی که از حکمرانی خوب توسط سازمانها و نهادهای بین المللی ارائه می شود و الگوهای مختلفی که از سوی این سازمان های بین المللی برای طیف وسیعی از کشورها تجویز میشوند، اغلب به دلیل عدم همخوانی با شرایط بومی، تاریخی، فرهنگی و غیره محکوم به شکست بوده و منجر به ناپایداری می شوند. براین اساس ضرورت دارد هر ملتی با توجه به شرایط خود اقدام به تدوین روش حکمرانی خوب و توسعه نماید.

۵. مدل مفهومی پژوهش

نمودار ۴،۱ مدل مفهومی پژوهش

منبع: محقق ساخته

۶. داده های پژوهش

جهانی شدن به عنوان یک پدیده گسترده و چند رشته ای ، در حال تحت تاثیر قرار گرفتن سیاست خارجی دولت هاست . این پدیده باعث شده که دولت ها برای جلب همکاری و تجارت با کشورهای دیگر ، همکاری و تعامل بیشتری با آنها داشته باشند . در نتیجه ، توسعه روابط بین الملل ، به عنوان یک راهبرد مهم برای دولت ها به منظور تحقق حکمرانی خوب ، اهمیت بسیار زیادی پیدا کرده است. از دیدگاه اقتصادی ، توسعه روابط بین الملل به صورت دوجانبه عمل می کند . این امر از یک سو باعث ایجاد فرصت های تجاری و رشد اقتصادی در کشور، دولت است ، و از سوی دیگر به دیگر کشورها نیز فرصت های تجاری و رشد اقتصادی را ارائه می دهد . در نتیجه ، توسعه روابط بین الملل باعث تحقق حکمرانی خوب و توسعه اقتصادی کشورها می شود.

۱-۶ تاثیر جهانی شدن بر کارکرد و فرایند نظام بین الملل

باتوجه به اهمیت روندها، جریان ها و تحولات فرایندی در عصر جهانی شدن، می توان اذعان داشت که فرایندها در مقایسه با ساختار ها، اهمیتی فزاینده یافته است. به طور کلی، در عصر جهانی شدن، سه فرایند عمده موجب تحول در نظام بین الملل شده است: نخست فرایندهای افقی مبتنی بر وابستگی متقابل جهان در هم تنیده کنونی. دوم فرایندهای از پایین به بالا بر نظام تصمیم گیری جهانی و سوم، تشدید الگوهای رقابت - همکاری در عرصه میان کنش بازیگران (ساسین، ۱، ۲۰۰۷).

۲-۶. تشدید الگوی رقابت - همکاری

در شرایط و دوران گذار در مناسبات جهانی، به دلیل پیچیدگی و ابهام ذاتی و تغییرات محیط جهانی و تحول ماهیت قدرت و تنوع بازیگران، الگوی رقابت - همکاری بر مناسبات بازیگران حاکم شده، به گونه ای که رقابت ها بیشتر اشکال غیر نظامی به خود گرفته، گرچه از شدت و اهمیت حیاتی رقابت های نظامی قهر آمیز کاسته نشده است. ماهیت جهانی فرایندهای گوناگون به دوران انزواجویی داوطلبانه در روابط بین الملل پایان داده، و غیبت در عرصه های منطقه ای و بین المللی نه یک امتیاز، که نوعی نقطه ضعف و کاستی محسوب می شود. در این اوضاع و احوال، رویکرد چند جانبه گرایی و "همکاری - رقابت"، جای تقابل با همکاری بی قید و شرط را گرفته، و بازی با حاصل جمع صفر، جایگاه خود را در مناسبات نوین جهانی از دست داده است (ظریف در: کروویزمن، ۱۳۹۲). براساس نظریه انتقال قدرت، با توجه به وابستگی و پیوستگی جهان سیاست به یکدیگر از نظر عمودی و افقی، درجات متفاوت و متغیر همکاری و رقابت بر روابط میان ملت ها حاکم است. در این رهگذر، پویایی از آن عواملی است که موجب تغییر در نظام بین الملل می شوند، که از آن جمله می توان به نرخ متفاوت رشد کشورها و تغییر قدرت نسبی ملت ها اشاره کرد که منجر به روابط جدید بین ملت ها و شکل گیری هویت های جدید می گردد. تعامل بین عناصر ساختاری و پویای قدرت، فعالیت های شبکه ای شرکت های فراملی در فرایند نظام تولید بین المللی و امکان پذیری انطباق بازیگران، اعم از دولت ها - ملت ها، سازمان های بین المللی و نهادهای جامعه مدنی بین المللی با محیط پیرامونی در دوران انتقال و گذار، می تواند بر نوع روابط همکاری جویانه یا رقابت آمیز کنش گران بین الملل تاثیر گذارد (اسکات، ۲، ۱۹۶۷: ۲۷).

^۱Sassen

^۲Scott

در واقع در دوران گذار در نظام بین الملل، نگاه فراگیر و جامع و دقیق، جای خود را به فرایندی مقطعی و موردی می دهد. آن چه در این میان حائز اهمیت است، توانایی انطباق و انعطاف بازیگران، متناسب با شرایط متغیر و متحول بیرونی است (سرنی^۱، ۲۰۰۶: ۶۷-۸۷).

۳-۶. حکم رانی جهانی: مولفه ها و ابزارها

مولفه های حکمرانی جهانی شامل سه مولفه اصلی قدرت یعنی قدرت اقتصادی، قدرت سیاسی و امنیتی و قدرت ایدئولوژیک می شود. اعمال حاکمیت در سطح جهان نیازمند ابزارهای کارآمد است. در این رابطه سه دسته ابزار کلی اعمال حاکمیت وجود دارد که عبارتند از: سازمان ها و نهادهای بین المللی، رسانه های ارتباط جمعی، متغیرهای ژئوپلیتیک.

بنابراین فرآیند حکمرانی جهانی در عصر حاضر مبتنی بر الگوی دموکراسی، تعمیم یافته است. همانطور که دموکراسی می تواند از طریق نهادهای اقتصادی و اجتماعی به انحراف کشیده شود حکمرانی جهانی نیز تحت تاثیر شرایط اقتصادی و سیاسی کشورها خواهد بود. این نکته ثابت شده است که قدرت سیاسی و اقتصادی به یکدیگر پیوند خورده اند. اما باید در نظر داشت که حکومت ها دارای توانمندی یکسانی نیستند. مشارکت موفقیت آمیز در روند جهانی شدن، موکل به امتیازات نهادینه شده و ظرفیت های سیاسی کشورهاست که توزیعشان دیرزمانیست به شدت نابرابر بوده است. خطرات جهانی شدن و آسیب پذیری نسبت به تکانه های بیرونی در کشورهای ضعیف محسوس تر است. بر عکس قدرت ساختاری یعنی توانایی اشکال مناسب کنشی، برخورداری از زیر بناها و پیوندهای لازم برای تاثیر بر روند جهانی شدن در کشورهای نیرومند اقتصادی متمرکز شده است (همان). نتیجه این شرایط انحراف فرآیند حکمرانی جهانی به سمت اهداف و تمایلات کشورهای قدرتمند خواهد بود (برژینسکی، ۱۳۸۳: ۱۹۷).

۴-۶. ویژگی ها و برخورداری کشورها، برای نقش آفرینی در حکم رانی جهانی .

کشورهایی که خواهان مشارکت موثر در فرایند حکمرانی جهان هستند باید حائز ویژگی هایی باشند که چنین امکانی را در اختیار آنان قرار داد. این ویژگی ها از نظر مایکل مان تحت عنوان منابع قدرت اجتماعی شناخته می شوند. کشورهایی می توانند در مشارکت جهان نقش آفرین باشند که دارای این توانمندی ها هستند. نقش آفرینی موثر نیازمند به کار گیری ابزار مناسب است. در بخش بعد، ابزار اعمال مدیریت که کشورهای مختلف از آن بهره می برند، ارائه می شود.

• قدرت اقتصادی

^۱Cerny

برخورداری از اقتصادی قدرتمند اولین مولفه کشورهایی است که در عرصه ی جهانی به اعمال نظر و قدرت می پردازد. قدرت اقتصادی شامل دو بخش است: اولاً این قدرت باید در حوزه ی نظام سازی و مدیریت جامعه نمایان شود. ثانیاً اقتصاد قدرتمند باید در حوزه ی نظری نگرشی جهانی و برتر نسبت به سایر مکاتب اقتصادی داشته باشد. تاریخ اندیشه های اقتصادی نشان از نگرش های مختلف به تعاملات اقتصادی انسان ها دارد. اندیشه ی مرکانتیلیسم با توجه به ذخیره و انباشت طلا در عمل، زمینه ساز استعمار کشورها و دزدی منابع اقتصادی کشورهای مختلف شد. مرکانتیلیسم در دوران رشد سرمایه داری در غرب بویژه هم زمان با کوشش های استعماری اروپاییان در مستعمراتشان پدید آمد و به آنان بسیار کمک کرد و حتی در سیاست های اقتصادی قرن بیستم تاثیر گذارد، چنان که بسیاری از سیاست های این عصر از این مکتب برآمد (حاجیان پور، ۱۳۸۸). اندیشه ی کمونیسم اشتراک منابع را ایجاب می کند و در عمل برای مدیریت این منابع مشترک یک قدرت متمرکز مورد نیاز خواهد بود. این نگاه در تعاملات اقتصادی جهانی به حضور یک قدرت اقتصادی بلامنازع که بقیه کشورها را به اطاعت خود وادار کند، نیاز دارد. اندیشه ی سرمایه داری با هدف کسب سود از هر طریقی رقابت اقتصادی جهانی را ایجاب میکند. سرمایه داری رسماً فرامیلتی است (مگداف، ۱۳۸۳: ۱۶) هدف از آن کسب سود از هر نوع بازاری صرف نظر از موانع ملی، منطقه ای، مذهبی و سایر محدودیت ها در همه جا است (رمان، ۱۳۸۳: ۹۰). این نگاه، رقابت بی رحمانه و حتی ناعادلانه اقتصادی در سطح جهان را ایجاب می کند. اندیشه ی اقتصادی اسلام مبتنی بر عدالت و کرامت انسانی است. این اندیشه نیز نگاهی جهانی دارد و طبیعتاً نظام اقتصادی مبتنی بر آن با نظام فعلی جهانی متفاوت است.

• قدرت سیاسی و نظامی

قدرت نظامی به معنای برخورداری از توان اعمال زور و قدرت بر سایر کشورها با هدف تامین منابع خود است. قدرت سیاسی در مقابل به معنای تامین منافع خود از روشی غیر از اعمال زور و قدرت است. به عبارت دیگر کشورهای مختلف برای تامین خود در سطح جهان از نهادهای رسمی بین المللی و نیز نهادهای غیر رسمی و بعضاً مخفیانه استفاده می کنند. اگر استفاده از این نهادها منجر به تامین منافع کشورها نشد از گزینه ی اعمال زور و مداخلات نظامی در سطوح مختلف بهره می برند. قدرت نظامی یک کشور صرفاً به معنای برخورداری از تسلیحات جنگی ارتش های مجهز نیست بلکه به معنای توان بهره گیری از ابزارهای قهر آمیز همراه با خشونت است. تغییر تاکتیک- های جنگی و نیز وارد شدن مولفه غیر نظامیان به درگیری های نظامی تعریف جدیدی از قدرت نظامی نشان می دهد (همان: ۹۸). برخورداری از قدرت سیاسی و نظامی به معنای حضور سیاسی و

استفاده از ابزارهای قهر آمیز و جنگی در مسائل جهانی در دهه ی اخیر مهم ترین مولفه ی کشورهایی است که خواهان مدیریت جهانی هستند.

• قدرت ایدئولوژیک

قدرت ایدئولوژیک مبتنی بر این واقعیت است که ایده هایی با سرشتی خاص که توسط اشخاص صاحب اقتداری خاص صورت بندی شده اند، می توانند بر رفتار و باورهای افراد تاثیر بگذارند بنابراین قدرت ایدئولوژیک اساساً قدرت یا اقتدار تفسیر است، یعنی تفسیر بنیان ها و ویژگی های یک ایدئولوژی خاص. ایدئولوژیک صرف نظر از این که در زمینه ی یک ایدئولوژی کلی، یک ایدئولوژی خاص یا حتی در جامعه ای باشد که ظاهراً هیچ ایدئولوژی خاصی در آن تفوق یا سلطه ندارد، قدرت تعیین حق و باطل، "خوی" و "بیگانه"، مقبول و نامقبول بدون اعمال اجباری فیزیکی است. پس هم در جوامعی که ایدئولوژی خاصی حاکم است و هم در جوامع فرضی غیر ایدئولوژیک و حتی در درون گروه های ایدئولوژیک در سطح پایین اجتماعی، قدرت ایدئولوژیک در اختیار اشخاص حقیقی یا نهادهایی است که می توانند هنجارها، باورها و ارزش های اجتماعی را تفسیر، تعدیل یا تقویت کنند. این نکته بویژه در جوامعی که یک ایدئولوژی رسمی مانند مذهب دولتی وجود دارد و نیز در برخی گروه های خاص ایدئولوژیک در جوامع مختلف آشکار تر است. حتی در جوامع مدرن غربی مانند آمریکا نیز می توان نمونه هایی از آن را دید: رسانه های گروهی و صنعت سرگرمی (از جمله تصمیم گیرندگان اجرایی) که با گزینش برخی اخبار و تصاویر خاص و ارائه تصویری مثبت یا منفی از رویدادها و اشخاص، قدرت ایدئولوژیک خود را اعمال می کنند، یا افراد برجسته نظیر رئیس قبلی یا فعلی دولت یا اشخاص معروف مانند ستارگان سینما یا هنرمندان بزرگ که صرفاً با بیان نظر خود می توانند آرمان خاصی را عملاً دنبال کنند (ملک احمدی، ۱۳۷۹).

۳-۶ توسعه پایدار

توسعه پایدار به عنوان یک رویکرد گسترده به توسعه، می تواند در حکمرانی خوب یک دولت تاثیر قابل توجهی داشته باشد. توسعه پایدار به معنای توسعه ای است که نیازهای نسل حاضر را برآورده می کند، بدون آنکه امکان برآورده شدن نسل های آینده را به خطر بیندازد. حکمرانی خوب یک دولت نیز به معنای حکومتی است که به نحو اثر بخشی و عادلانه نیاز های شهروندان خود را برآورده میکند. توسعه پایدار و حکمرانی خوب دارای ارتباطات نزدیکی هستند و همکاری بین آنها می تواند به بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی یک کشور کمک کند.

۶-۳-۱ تاثیرات توسعه پایدار در حکمرانی خوب

۱. تعادل بین اقتصاد و زیست محیطی

حکومت ها می توانند با پیروی از اصول توسعه پایدار، اقتصاد را توسعه دهند در عین حال محیط زیست را حفظ کنند. برنامه ریزی مناسب برای بهره برداری از منابع طبیعی، کاهش آلودگی و افزایش استفاده از منابع تجدید پذیر می تواند بهبود وضعیت اقتصادی و کاهش تاثیرات منفی بر زیست محیطی را به همراه داشته باشد.

۲. عدالت اجتماعی

توسعه پایدار باید به صورت عادلانه و برابر در سطوح اجتماعی و اقتصادی توزیع شود. حکومت می تواند با اجرای سیاست های عدالت مندان در زمینه توزیع ثروت و فرصت ها، بینایی و عدالت اجتماعی را بهبود بخشند.

۳. مشارکت مردم

حکومت های خوب باید مردم را در فرآیند های تصمیم گیری مشارکت دهند. توسعه پایدار نیازمند همکاری و مشارکت مردم در تصمیم گیری های مربوط به توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است. حکومت ها می توانند با ایجاد فرصت های مشارکت مردم در سطوح مختلف، نظرات و نیازهای آنها را در نظر بگیرند و بهبودی بهتر برای جامعه را تضمین کنند.

۴. شفافیت و حساب پذیری

حکومت های خوب باید شفاف و حساب پذیر باشند. اطلاع رسانی موثق و دسترسی آزاد به اطلاعات مربوط به توسعه پایدار، می تواند به شفافیت حکومت کمک کند و به شهروندان اعتماد بیشتری در قدرت تصمیم گیری دولت بدهد.

۵. همکاری بین المللی

توسعه پایدار نیازمند همکاری و هماهنگی بین کشورها است. حکومت ها می توانند با شرکت در سازمان ها و توافقات بین المللی مربوط به توسعه پایدار، بهبود وضعیت خود و جامعه جهانی را تحقق دهند. پس بنابراین توسعه پایدار می تواند بهبود وضعیت حکمرانی یک دولت را از طریق تعادل اقتصاد و زیست محیطی، عدالت اجتماعی، مشارکت مردم، شفافیت و همکاری بین المللی را به همراه داشته باشد.

۶. یافته های تحقیق

تحقیقات و یافته های تحقیق در زمینه توسعه روابط بین الملل و حکمرانی خوب نشان میدهد که ارتباطات بین المللی و نهاد های بین المللی می توانند نقش مهمی در حکمرانی خوب داشته باشند برخی از یافته های مهم عبارتند از :

۱. **تعزيز همكاری و تبادل اطلاعات :** توسعه روابط بین المللی می تواند به تقویت همکاری و تبادل اطلاعات بین کشورها کمک کنند و این همکاری می تواند منجر به بهبود تصمیم گیری و افزایش کیفیت حکمرانی در سطح بین المللی شود .
۲. **حل منازعات:** روابط بین المللی می تواند به حل منازعات بین کشورها کمک کنند . نهادهای بین المللی و مکانیسمهای دیپلماتیک می توانند در تسویه منازعات و جلوگیری از تجاوزات مرزی و سایر تنش ها نقش مهمی را ایفا کنند .
۳. **عدالت و شفافیت :** توسعه روابط بین الملل می تواند به ایجاد عدالت و شفافیت در حکمرانی خوب کمک کنند و حقوق بین الملل و نهادهای بین المللی می توانند به تامین رعایت حقوق بشر، عدالت اجتماعی و تقسیم منابع به عادلانه ترین شکل ممکن کمک کنند .
۴. **مشارکت مردم و جوامع مدنی :** روابط و توسعه بین المللی می توانند به مشارکت مردم و جوامع مدنی در فرآیند های تصمیم گیری کمک کنند . ایجاد فضایی برای بحث و تبادل نظر در سطح بین المللی می تواند به تقویت نظام های دموکراتیک و تامین حاکمیت مشارکتی در سطح جهانی کمک کند در نتیجه این یافته ها تایید میکند که توسعه روابط بین الملل می تواند به حکمرانی خوب در سطح بین المللی کمک کند .

۶-۱ توسعه پایدار دولت خوب و حکومت خوب

توسعه پایدار و دولت خوب و حکومت خوب به طور کلی به هم مرتبط هستند و تأثیرات مثبتی بر یکدیگر دارند . توسعه پایدار به معنای رشد اقتصادی، توسعه اجتماعی و حفظ منابع طبیعی است که به نسل های آینده امکان استفاده از منابع و منافع فراهم می کند . دولت خوب و حکومت خوب نیز به معنای دولتی است که بر اساس اصول عدالت ، شفافیت ، حسابرسی، و مشارکت مردمی عمل می کند . توسعه پایدار باعث تقویت نظام قانون در یک کشور می شود . اجرای قوانین و مقررات صحیح کارآمد در راستای توسعه پایدار ، نشان از حکومت و حکمرانی خوب می دهد . همچنین توسعه پایدار نیازمند شفافیت در عملکرد دولت و سازمان های عمومی است . افزایش شفافیت باعث

ایجاد اعتماد عمومی به دولت و حکومت می شود. توسعه پایدار نیازمند مشارکت فعال مردم در تصمیم گیری های مربوط به توسعه است. این امر باعث تقویت حکومت خوب و دولت خوب می شود، زیرا مردم در فرآیند تصمیم گیری شرکت کرده و احساس مالکیت و مسئولیت در قبال توسعه را دارند. حفظ منابع طبیعی و محیط زیست نیز جزء اهداف توسعه پایدار است. دولت خوب و حکومت خوب باید سیاست ها و برنامه های مناسب را برای حفظ منابع طبیعی اجرا کنند. این اقدامات باعث حفظ منابع طبیعی و محافظت از محیط زیست در بلند مدت می شود. توسعه پایدار نیازمند توزیع عادلانه منافع از رشد اقتصادی است. دولت خوب و حکومت خوب باید سیاست ها و برنامه هایی را اجرا کنند که به توزیع عادلانه منافع از توسعه کمک کنند. این اقدامات باعث افزایش عدالت اجتماعی و بهبود شرایط زندگی مردم می شود. به طور کلی، توسعه پایدار تاثیر بسیار مثبتی بر دولت خوب و حکومت خوب دارد. این نوع توسعه باعث تقویت نظام قانون، افزایش شفافیت، مشارکت مردمی، حفظ منابع طبیعی و توزیع عادلانه منافع می شود که همگام با مفهوم دولت خوب و حکومت خوب است.

۲-۶ کانال های اثر گذاری شاخص های حکمرانی خوب بردولت

۱) حق اظهار نظر و پاسخ گویی و توسعه

تعریف جدید توسعه نیافتگی و فقر به صورت محرومیت از قابلیت ها، دیدگاه وسیعتری از توسعه را ارائه می کند که در تعاریف قبلی، یعنی فقر در آمدی، مورد توجه لازم قرار نمی گرفت. دموکراسی، حقوق مدنی و آزادی های سیاسی از جمله عوامل آگاهی بخش هستند که خواسته های مردم از دولت را شکل می دهند. بر اساس تقسیم بندی موسسه خانه آزادی حق اظهار نظر شهروندان و پاسخ گویی دولت مردان، بیانگر جنبه های مختلف آزادی های مدنی و حقوق سیاسی است. مردم بدون آزادی سیاسی نمی توانند عضو گروه ها شوند، ایده ای را شکل دهند و آن را بیان کنند. اما دولتهای دموکراتیک از حقوق بشر حمایت کرده و اجازه مشارکت بیشتری در نهادها و اجرای قوانینی برای توزیع مناسب تر امکانات رفاهی از قبیل امکانات آموزشی و بهداشتی را می دهند. آزادی شهروندان برای اظهار نظر و پاسخ گویی دولت مردان به چهار روش می تواند بر توسعه اقتصادی مؤثر واقع شود (صامتی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۹۰):

۲) بهبود عملکرد دولت

وجود آزادی های سیاسی اعم از آزادی بیان، قلم و اندیشه و وجود رسانه های متعدد، مستقل و آزاد، اعم از روزنامه، مجله، کتاب، رادیو و تلویزیون در هموارسازی مسیر توسعه نقش عمده ای دارند. در چنین شرایطی آگاهی مردم بالا می رود و عملکرد حاکمان مورد نقد واقع می شود و

دولت ها ناچار به عملکرد کاراتر می شوند و در غیر این صورت از چرخه قدرت توسط آرای مردم حذف می شوند (سعیدی، ۱۳۸۶: ۱۵).

۳) ایجاد ثبات سیاسی

در شرایطی که افراد جامعه از آزادی های سیاسی برخوردار باشند، همه مردم احساس امنیت و آزادی می کنند و خدمات رسانه ها در سایه رقابت، از نظر کمیت و کیفیت ارتقاء مییابد و کلیه اقشار جامعه را پوشش می دهد. بنابراین رسانه ها به دلیل مستقل و آزاد بودنشان می توانند حقایق را در جامعه مطرح کنند و نیازی به رسانه های خارجی برای کشف حقایق جامعه احساس نمی شود و زمینه بی ثبات کردن جامعه توسط رسانه های خارجی از بین می رود (سعیدی، ۱۳۸۶: ۱۵).

۴) انباشت سرمایه فیزیکی

انجام اعتراضات گسترده و قوی از سوی اتحادیه ها و تشکل های کارگری، می تواند بر نحوه توزیع درآمد میان نیروی کار و سرمایه تأثیر بگذارد. رو در یک چنین استدلال می کند که با فرض ثبات سایر شرایط، اعتراضات گسترده اتحادیه ها و تشکل های کارگری، سطح دستمزدها را بالا برده و از این طریق نرخ بازگشت سرمایه را کاهش می دهد که این خود کاهش انگیزه سرمایه گذاری برای سرمایه گذاران بخش خصوصی را در پی دارد. اما بر خلاف این ادعا کلاگو معتقد است که نه تنها این اثر بسیار ناچیز است، بلکه علاوه بر آن آزادی شهروندان برای اظهارنظر و پاسخگویی دولت مردان، امنیت حقوق مالکیت و ضمانت اجرای قراردادهای افزایش داده و بنابر این با کاهش ریسک و نا اطمینانی، نرخ بازگشت سرمایه افزایش مییابد (کلاگو و دیگران، ۱۹۹۶، ص ۲۶۴).

۵) انباشت سرمایه انسانی

انجر من معتقد است در جوامعی که شهروندان از آزادی های مدنی بیشتری برخوردارند، حکومت ها نسبت به تأمین نیازهای اولیه مردم پاسخگو تر هستند، چرا که آنها سیاست هایی را انتخاب خواهند کرد که انباشت سرمایه انسانی را افزایش می دهد. ارتقاء سرمایه انسانی از یک سو با سطوح بالاتر تولید در ارتباط است و از سوی دیگر تقاضا برای دموکراسی را افزایش می دهد، که این خود موجب پاسخ گو تر شدن حکومت ها می شود (صامتی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۹۲).

۶) ثبات سیاسی و توسعه

شاخص ثبات سیاسی نشان دهنده عدم وجود خشونت در جامعه می باشد. چندین معیار در محاسبه این شاخص به کار می رود که به ارزیابی بی ثباتی دولت و یا احتمال براندازی آن از طریق ابزار های خشن و غیرمدنی می پردازد و اعمال دیگری مانند شورش های داخلی، تروریسم، کودتا و ترور را نیز در بر می گیرد. ثبات سیاسی از دو طریق بر توسعه اقتصادی اثرگذار می باشد:

۱) افزایش سرمایه گذاری داخلی و خارجی

تشویق مباحثات آزاد در مورد انتخاب سیاستمداران و سیاست ها، امکان براندازی قدرت حاکم را با ابزارهای نامشروعی چون کودتا و شورش از بین می برد. بنابراین در چنین جوامعی تغییرات سیاسی پیش بینی پذیر تر از نظام های خودکامه است. این امر با کاهش هزینه ریسک سرمایه گذاری، موجب افزایش سرمایه گذاری و توسعه اقتصادی می شود. هیچ جامعه ای نمی تواند بدونیک نظم مسالمت آمیز و آرام به طور رضایت بخش و مطلوبی کار کند. درگیری های جناحی، ترورهای سیاسی، کودتا و پدیده هایی مانند آن، با از بین بردن امنیت حقوق مالکیت موجب افزایش ریسک و نااطمینانی در فضای اقتصادی کشور گردیده و به تبع آن کاهش سرمایه گذاری داخلی خارجی و توسعه اقتصادی را به دنبال دارد (بارو، ۱۹۹۱، ص ۴۲۴).

۲) جلوگیری از فرار مغزها

همان طور که بیان شد ایجاد ثبات و امنیت در جامعه موجب افزایش سرمایه گذاری داخلی و خارجی در کشور می شود. سرمایه گذاری خارجی ضمن انتقال تکنولوژی، مدیریت و کادر متخصص مورد نیاز به کشور، منافع کشور را به منافع کشورهای سرمایه گذار گره می زند. لذا سرمایه گذاری های مذکور خود ثبات و امنیت را بیشتر کرده و به سرمایه گذاری فزاینده منجر می شود. در چنین شرایطی فرار سرمایه ها و مغزها متوقف می شود و در خدمت رشد و بالندگی کشور به کار گرفته خواهد شد (سعیدی، ۱۳۸۶، ص ۱۵).

۷. نتیجه گیری

جهانی شدن امری است که در دهه های اخیر با شتاب بالایی در حال رشد بوده است و این پدیده تاثیر مستقیم و غیر مستقیمی بر سیاست خارجی دولت ها داشته است. جهانی شدن باعث شده است که گسترش تجارت جهانی، تکنولوژی و رسانه های اجتماعی مرزهای جغرافیایی را نادیده بگیرند و در نتیجه دولت ها مجبور شده اند سیاست های خود را به چالش بکشند و با توجه به شرایط جدید و تحولات جهانی، اقدامات موثری را انجام دهند. به علاوه، جهانی شدن باعث شده است که ارتباطات بین المللی و تعاملات بین کشورها افزایش یابد و این موضوع نیز تاثیر قابل توجهی بر سیاست خارجی دولت ها داشته باشد. اگر جهانی شدن سیاست را رهایی امر اجتماعی از سیطره دولت، کم رنگ شدن مرزهای ملی و فروریختن باورها و تصورات سنتی و کلاسیک از مفاهیم سیاست نظیر حاکمیت، منافع ملی و تحول قدرت از شکل سخت افزاری به نرم افزاری بدانیم، ملاحظه می کنیم که بر اثر این فرآیند حاکمیت ملی دولت ها دچار محدودیت هایی شده و بر اثر گسترش فرآیند جهانی شدن، دولت های ملی ابعاد مهمی از توانایی، خودمختاری و حاکمیت خود را از دست می دهند و به نحو فزاینده ای با بازارهای جهانی، سازمان های تجاری منطقه ای،

نهادهای سیاسی بین المللی و جنبشهای فکری روبرو می شوند و این موضوعات را می توان در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مشاهده کرد. سیاست خارجی که در جهت کاهش تنش ها سیر می کند و عناصر بازدارنده در روند بهبودی مناسبات، روز به روز به موضع دفاعی سوق داده می شوند و تعقیب سیاست تنش زدایی و تعامل سازنده با جهان، نشانه هایی از تأثیرگذاری فرایند جهانی شدن در بعد سیاسی آن بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران به شمار می رود و تنش زدایی به منزله واکنشی مناسب به پدیده جهانی شدن، منادی دعوت جهان به صلح مبتنی بر عدالت و مساوات است که بر نهادینه شدن مقررات حقوق بین الملل و کاهش تنش در دو سطح منطقه ای و جهانی و تعامل سازنده کشورها با یکدیگر برای پیشبرد اهدافشان در عرصه بین المللی است (مرادنژاد و همکاران، ۱۳۹۵).

به طور کلی، توسعه پایدار به معنای توسعه ای است که به طور همزمان در بعدهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی پایدار است و باعث حفظ منابع طبیعی و افزایش کیفیت زندگی جامعه خواهد شد. توسعه پایدار، نیازمند مدیریت منابع طبیعی بهینه است. باید به مدیریت منابع طبیعی بهینه توجه کنند. این امر باعث حفظ منابع طبیعی، کاهش آلودگی محیط زیست و بهبود حکمرانی خوب می شود. به عنوان مثال، این حکومت ها باید در زمینه احترام به حقوق کارگران، حقوق زنان و حقوق کودکان تلاش کنند. این امر باعث بهبود حکمرانی خوب و رفاه جامعه می شود. و این امر باعث افزایش پایداری اقتصادی و اجتماعی و بهبود حکمرانی خوب می شود. بنابراین، توسعه پایدار می تواند به عنوان یک رویکرد کامل به توسعه، برای حکمرانی خوب دولت ها اثرگذار باشد. این رویکرد باعث افزایش شفافیت، مسئولیت پذیری، مشارکت شهروندی، ایجاد اشتغال، مدیریت منابع طبیعی، حفاظت از حقوق انسانی و توسعه مستدام می شود که همگی به بهبود حکمرانی خوب کمک می کنند.

مواردی که برای یک حکمرانی خوب می توان در نظر داشت که با اتکا بر این عوامل به سمت توسعه حرکت کرد و کوتاهی در هریک از این موارد باعث بی اعتمادی و فروریختن مشروعیت در نظر مردم می شود به شرح ذیل است:

- پاسخ گویی همه نهادها
- رسیدن به شفافیت
- جامعه مدنی فعال
- مبارزه با فساد و سلامت اداری
- مشارکت فعال شهروندان
- اجماع محوری

- مسئولیت پذیری مسئولان

منابع

۱. امامی قشلاق، محسن، بی زوال، حسین. (۱۴۰۰). بررسی و تحلیل ابعاد حقوقی و مالی نقش توسعه اقتصادی و پیامدهای آن بر حکمرانی خوب. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۱۰(۳۵). ۲۴۹-۲۷۱.
۲. باقرزاده، محمدسعید؛ طبری، مجتبی؛ مجیبی، تورج؛ باقرزاده محمدرضا (۱۳۹۹) طراحی و تبیین مدل حکمرانی خوب برای ادارات کل کتابخانه‌های عمومی کشور، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)، ۱۱(۱): ۳۱۰-۲۸۹.
۳. باقرزاده، محمدسعید؛ طبری، مجتبی؛ مجیبی، تورج؛ باقرزاده محمدرضا (۱۳۹۹) طراحی و تبیین مدل حکمرانی خوب برای ادارات کل کتابخانه‌های عمومی کشور، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)، ۱۱(۱): ۳۱۰-۲۸۹.
۴. برک پور، ناصر و اسدی، ایرج (۱۳۸۸) مدیریت و حکمرانی شهری. تهران: دانشگاه هنر. معاونت پژوهشی.
۵. جلیل خانی، نازک و رحیمی، محمد (۱۳۸۹)، حکمرانی خوب شهری، نشریه مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران (میدان شهر)، ۱۱(۱).
۶. حاجیان پور، احمد (۱۳۸۵). مقدمه‌ای بر نظریه حکمرانی خوب، فصل نامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، ۶(۲۲).
۷. حسین زاده، مهدی (۱۳۸۴). حکمرانی خوب، توسعه و حقوق بشر. نشریه حقوق اساسی؛ ۳(۱).
۸. دال، رابرت، (۱۳۷۹). درباره دموکراسی، ترجمه حسن فشارکی، تهران: انتشارات شیرازه.
۹. سامتی، مرتضی؛ رنجبر، همایون؛ محسنی، فضیلت (۱۳۹۰) تحلیل تأثیر شاخصهای حکمرانی خوب بر شاخص توسعه انسانی مطالعه موردی: کشورهای جنوب شرقی آسیا (ASEAN)، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، ۱(۴): ۲۲۳-۱۸۳.
۱۰. طاهری، عباس (۱۳۷۹) از دولت خوب تا حکومت داری خوب، نشریه فرآیند مدیریت و توسعه، ۴۸ و ۴۹: ۲۶-۹.
۱۱. عیوضی، اصغر، (۱۳۸۲). چالش پارلمانهای محلی ایران در فرآیند گذار، مجموعه مقالات و سخنرانی‌های همایش شوراهای اسلامی، تهران: پژوهاک جامعه: ۲۱۰-۱۹۳.

۱۲. قلی‌پور، رحمت الله (۱۳۸۷) حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت، تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک، دفتر گسترش تولید علم.
۱۳. مقدری، رحمت الله (۱۳۸۳) تحلیل و امکان سنجی الگوی حکمرانی خوب در ایران با تاکید بر نق دولت. دان مدیریت (۶۲).
۱۴. ملک احمدی، سیده عاطفه؛ الوانی، سید مهدی و معمارزاده طهران، غلامرضا، (۱۳۹۵). اولویت بندی شاخص های حکمرانی خوب در سازمان های کارا (مطالعه موردی: شعب بانک رفاه استان قزوین)، ۷(۱)(۲۱): ۱-۹.
۱۵. نصیر خانی، پرویز. (۱۳۹۳). تأثیر حکمرانی خوب به عنوان شاخص اخلاقی بر رشد اقتصادی. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۳(۷): ۸۵-۱۰۴.
۱۶. وثوقی. فتاح، قلی پور رحمت الله، (۱۳۸۲) حکمرانی خوب و نقش دولت، فرهنگ مدیریت، ۱(۴): ۹۳-۱۰۹.
۱۷. هیوم، دیوید و ترنرمارک، ترجمه عباس منوریان (۱۳۷۹) حکومت داری و مدیریت توسعه، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی
۱۸. یزدان فام، اسماعیل (۱۳۹۶) حکمرانی خوب و ارتقای سلامت نظام اداری: تبیین نقش دولت الکترونیک، پژوهش های مدیریت عمومی، ۱۰(۳۷): ۲۲۲-۲۰۳.
19. Barro, Robert (1991), Economic Growth in a Cross Section of Countries, Quarterly Journal of Economics, 106(2), pp. 407-433.
20. Bartolini, David & Santolini, Raffella. (2017). Political institutions behind good governance. Elsevier_ economic systems 41 (2017) 68-85.
21. Clague, C., Keefer, P., Knack, S. and Olson, M. (1996), Property and Contract Right in Autocracies and Democracies, Journal of Economic Growth, 1(2), pp. 243-267.
22. Department, Working Paper, 553, 1-37.
23. Graham, John Amos (2011), Bruce and Time Plumptre Principles for Good Governance in the 21st Century, Policy Brief No.15 August 2003.
24. Guichard, S., Kennedy, M., Wurzel, E. & Andre, C. (2007). "What Promotes Fiscal Consolidation: OECD Country Experiences". OECD Economics
25. Haggard, S., MacIntyre, A. and Tiede, L. (2007), "The Rule of Law and Economic Development" by University of California – San Diego.

26. Hammache, Ahmad. (2017). Relation between good governance and economic growth, University of Paris.
27. Harris, J. David (2008), "A Discourse Analysis of Institutionalized in The Field of New Zealand Rugby 1885 and 2005", at Massey University, Palmerstone North and New Zealand, Book, online in English.
28. World Development, 38(12), 1-16.
29. Kaufman, D., Kraay, A. (2007). Governance Indicators: Where Are We, Where should we be going? Global Governance Group. Policy Research Working Papers. No, 4370, Washington DC: World Bank.
30. Kooiman, J. (2003). Governing as Governance. SAGE Publication. London. Thousand Oaks. Calif. and New Delhi.
31. Larch, M. & Turrini, A. (2008), "Received Wisdom and Beyond: Lessons from Fiscal Consolidation in the EU". Brussels: European Commission, Directorate
32. Rafigh Alrahman, Aboo Tayeb (1384), Improving Government Performance through Administrative System Reforms, Safar, Mohammad, Management and Planning Organization Publishing, First Edition.
33. Rahimi, Roohollah & Shakeri, Hamid (2016). Reflection on corruption of judicial system and offer solutions for its health promotion. Journal International political and law. Vol.2.No.27.
34. Sadera, Jefferson M.; Frivaldo Florenda S & Bueno, David Cababaro. (2019). Harmonizing Good Governance across Barangays in a Metropolitan Setting. Institutional Multidisciplinary Research and Development (IMRaD), July, ISSN 2619-7820, DOI: 10.13140/RG.2.2.10006.70723.
35. Saeidi, Khalil (1386), Development Theories, Cooperative Company of Culture and Arts Entrepreneurs Publishing, First Edition.
36. Smith, B. C. (2015). Good governance and development. Houndsmills/New York: Palgrave MacMillan.
37. Stratford, Elaine (2007). Sustainable development and good governance: Pathways to good Practice in regional governance. No.3.
38. Un Escap (2002) "What is Good Governance?" At: [http://www. Unescape.Org/huset/22/Governance.htm](http://www.Unescape.Org/huset/22/Governance.htm).
39. UNDP (2000). Characteristics of Good governance. The Urban Governance initiative TUGi. UN-HABITAT (2002). The global campaign on Urban Governance. www.unhabitat.org